

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 14. března 2019 ve věci č. 35726/10 – *Kangers proti Lotyšsku*

Senát páté sekce Soudu poměrem šesti hlasů proti jednomu rozhodl, že došlo k porušení zásady presumpce nevinny zaručené v čl. 6 odst. 2 Úmluvy, když vnitrostátní orgány shledaly stěžovatele vinným z opakovaného spáchání přestupku porušení zákazu řízení, přestože řízení o prvním takovém přestupku nebylo pravomocně rozhodnuto.

I. Skutkové okolnosti

Skutkové pozadí případu tvoří tři samostatná, avšak související přestupková řízení. V listopadu 2008 se stěžovatel dopustil přestupku, když řídil vozidlo pod vlivem alkoholu. I když prvostupňový soud řízení zastavil pro nedostatek důkazů, k odvolání státního zástupce odvolací soud shledal stěžovatele vinným a uložil mu trest správního uvěznění v délce patnácti dní, pokutu ve výši necelých 700 eur a zákaz řízení na dva roky. Na začátku března 2009 nabyl rozsudek právní moci. Na konci července 2009 se stěžovatel dopustil poprvé přestupku porušení zákazu řízení vozidla. Stěžovatel využil neúspěšně všech opravných prostředků proti prvotnímu záznamu o přestupku – odvolání ke státní policii, k prvostupňovému i odvolacímu správnímu soudu, jenž vydal konečné rozhodnutí až v dubnu 2012. V září 2009 se stěžovatel znovu dopustil přestupku porušení zákazu řízení. Vzhledem k tomu, že ho porušil podruhé v rámci jednoho roku, byl shledán vinným z opakovaného přestupku, za což mu soud uložil sankci v podobě pětidenního správního uvěznění a pokutu téměř 550 eur.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODST. 2 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že byl shledán vinným a odsouzen za opakovaný přestupek, přestože řízení o prvním přestupku stále probíhalo před správními soudy, čímž došlo k porušení zásady presumpce nevinny zaručené čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Vláda namítala, že stížnost byla podána předčasně, jelikož stěžovatel nevyčerpal všechny vnitrostátní prostředky nápravy. Dle jejího názoru měl vyčkat na skončení řízení o prvním přestupku porušení zákazu řízení vozidla z července 2009. Pokud by mu bylo vyhověno, mohl by se následně domáhat obnovy řízení o druhém přestupku z důvodu změny skutkových okolností. Stěžovatel oponoval, že jeho stížnost směřovala proti řízení o opakovaném přestupku, v němž využil veškerých dostupných opravných prostředků. Soud námitku vlády zamítl, neboť ta nepoukázala na žádný konkrétní opravný prostředek, jehož prostřednictvím by se stěžovatel mohl domoci konstatování porušení zásady presumpce nevinny (srov. *Kostas proti Řecku*, č. 53466/07, rozsudek ze dne 24. listopadu 2011, § 29).

Vláda dále namítala, že stěžovatele nelze považovat za oběť porušení Úmluvy, neboť řízení o prvním přestupku z července 2009 bylo později řádně skončeno a stěžovatel v něm byl skutečně shledán vinným z porušení zákazu řízení. Soud i tuto námitku zamítl, neboť dodatečné shledání viny v chronologicky prvním řízení nemá žádný vliv na postavení oběti ve vztahu k pozdějšímu řízení,

v němž byl stěžovatel shledán vinným z recidivy, aniž bylo první řízení završeno konečným rozhodnutím (*Mokhov proti Rusku*, č. 28245/04, rozsudek ze dne 4. března 2010, § 32).

Soud zamítl i poslední námitku vlády, dle níž stěžovatel neutrpěl podstatnou újmu. Soud vyzdvihl zásadní význam presumpce nevinny pro spravedlivé trestní řízení, dodržení práv obhajoby a pro zachování cti a důstojnosti obviněných (*Tsvetkova a ostatní proti Rusku*, č. 54381/08, rozsudek ze dne 10. dubna 2018, § 192). Porušení presumpce nevinny znamená neoprávněné označení jednotlivce coby pachatele trestného činu, a tudíž představuje závažnou újmu na jeho pověsti a spravedlivosti řízení, které je proti němu vedeno. V projednávané věci by porušení presumpce nevinny vedlo k přísnější právní kvalifikaci a uložení vyšší pokuty a dokonce i trestu odnětí svobody v délce pěti dnů. Ve světle těchto skutečností nelze mít za to, že stěžovatel neutrpěl podstatnou újmu ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy.

b) K odůvodnění

Soud připomněl, že k porušení zásady presumpce nevinny zakotvené v čl. 6 odst. 2 Úmluvy dojde, pokud soudní rozhodnutí či prohlášení veřejného činitele ohledně osoby obviněné obsahuje názor o její vině dříve, než byla tato vina prokázána zákonným způsobem. Postačuje být i jen úvaha naznačující, že je na osobu nahlíženo jako na vinnou (např. *Matijašević proti Srbsku*, č. 23037/04, rozsudek ze dne 19. září 2006, § 49). Dané ustanovení se použije také na situace, kde soudní rozhodnutí – přijaté v rámci jednoho řízení, která má vazbu na jiné trestní řízení vedené souběžně proti téže osobě – obsahuje unáhlený úsudek naznačující, že dotyčný je vinen (*Böhmer proti Německu*, č. 37568/97, rozsudek ze dne 3. října 2002, § 67). Z podstaty zásady presumpce nevinny plyne, že ji lze vyvrátit pouze konečným odsuzujícím rozsudkem. Presumpce nevinny tudíž nepřestává platit v odvolacím řízení jen proto, že vina byla shledána v prvostupňovém řízení (*Konstas proti Řecku*, cit. výše, § 35–36).

Soud neměl shodně s vládou pochyb o tom, že v dané věci bylo řízení o přestupku svou povahou řízením o oprávněnosti trestního obvinění ve smyslu článku 6 Úmluvy. Dané ustanovení je proto na projednávanou věc použitelné ve své trestní složce, tedy včetně zásady presumpce nevinny.

Soudy rozhodující ve třetím přestupkovém řízení uznaly stěžovatele vinným z porušení zákazu řízení, jehož se měl dopustit v témže roce opakovaně. V této souvislosti výslovně odkazovaly na záznam o přestupku, kterého se stěžovatel dopustil v červenci 2009. Dle Soudu již sama skutečnost, že soud prokazoval recidivu stěžovatele s odkazem na první skutek, v sobě nevyhnutelně zahrnuje předpoklad, že se ho stěžovatel skutečně dopustil (srov. *Hajnal proti Srbsku*, č. 36937/06, rozsudek ze dne 19. června 2012, § 131). V právních systémech smluvních stran Úmluvy mohou hrát roli skutkové a právní domněnky, ty však nelze uplatňovat v kontextu trestního řízení bez omezení. Ta musí zohledňovat práva obžaloby i význam předmětu daného řízení pro stěžovatele.

Závěr o opakované povaze jednání v projednávané věci vedl k uložení vyšší pokuty a trestu odnětí svobody na pět dní. Stěžovatel byl navíc nucen trest vykonat dříve, než bylo řízení o prvním přestupku skončeno (srov. *Ioan Pop proti Rumunsku*, č. 40301/04, rozhodnutí ze dne 28. června 2011).

Tam, kde jsou v trestním řízení přípustné skutkové a právní domněnky, klade Soud důraz na procesní záruky a dostupné prostředky obrany za účelem vyvrácení takových domněnek (např. *Falk proti Nizozemsku*, č. 66273/08, rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 19. října 2004). Pokud Soud dříve shledal procesní záruky za nedostatečné, konstatoval zároveň i porušení presumpce nevinny (*Anghel proti Rumunsku*, č. 28183/03, rozsudek ze dne 4. října 2007, § 62–69).

V projednávané věci byly skutečnosti, které měl Soud za prokázané na základě skutkové domněnky, předmětem jiného řízení. Vnitrostátní soudy opakovaně uvedly, že je pro ně záznam o přestupku z července 2009 právně závazný nehledě na probíhající řízení. Stěžovatel tak neměl k dispozici žádný prostředek, jímž by mohl rozporovat domněnku o jeho vině za první přestupek. Soud zopakoval, že presumpce nevinny vylučuje, aby byla osoba shledána vinnou vně trestního řízení ze strany

příslušného soudu, bez ohledu na procesní záruky v takovém souběžném řízení a navzdory obecnému přesvědčení o jeho výhodnosti (*Böhmer proti Německu*, č. 37568/97, rozsudek ze dne 3. října 2002, § 67).

Za situace, kdy vnitrostátní soudy rozhodly o vině stěžovatele za opakovaný přestupek, přestože o prvním takovém přestupku stále probíhalo řízení před správním soudem prvního stupně, Soud dospěl k závěru, že k porušení zásady presumpce neviny dle čl. 6 odst. 2 Úmluvy došlo.

III. Oddělené stanovisko

Soudkyně O'Leary připojila k rozsudku nesouhlasné stanovisko, jehož podstatou je námitka, že většina nesprávně použila zásadu presumpce neviny, čímž v podstatě umožnila stěžovateli, aby ignoroval prvotní právně závazný zákaz řízení. Dle jmenované byly opravné prostředky čerpané stěžovatelem zjevně neopodstatněné, neboť nemohly zpochybnit, že zákaz řízení skutečně porušil. Proto nebylo třeba hledět na něho jako na nevinného. Soud se měl vydat schůdnější a bezpečnější cestou a konstatovat porušení obecných záruk spravedlivého procesu v šířeji vymezeném rámci článku 6 Úmluvy.